

Strona tytułowa	1
Przedmowa do drugiego wydania	2
Przedmowa do trzeciego wydania	3
Wstęp	4
Wykaz skrótów	5
Wykaz literatury	6
Przegląd treści	7

	Str.	Nb.
Przedmowa do trzeciego wydania	V	
Wykaz skrótów	XXI	
Wykaz literatury	XXIII	
Rozdział I. Podstawowe wiadomości o prawie konstytucyjnym i ustroju państwowym	1	
§ 1. Przedmiot i pojęcie prawa konstytucyjnego	2	1
§ 2. Nauka prawa konstytucyjnego	8	5
§ 3. Ustrój państwowaty	13	10
§ 4. Transformacja ustrojowa w Polsce	21	16
Rozdział II. Konstytucja i inne źródła prawa konstytucyjnego	35	
§ 5. Pojęcie źródeł prawa konstytucyjnego	38	25
§ 6. Konstytucja	48	30
§ 7. Gwarancje zgodności prawa z konstytucją (gwarancje Konstytucji)	103	81
§ 8. Ustawa konstytucyjna	141	112
§ 9. Akty prawa międzynarodowego jako źródła prawa konstytucyjnego	141	113
§ 10. Akty prawa ponadnarodowego (Wspólnot Europejskich)	151	116
§ 11. Ustawa	161	125
§ 12. Rozporządzenie	202	158
§ 13. Akty prawa lokalnego	206	163
§ 14. Akty o charakterze wewnętrznym	207	166
§ 15. Inne źródła prawa konstytucyjnego	208	167
Rozdział III. Demokratyczne państwo prawne	214	
§ 16. Geneza państwa prawnego	214	173
§ 17. Pojęcie demokratycznego państwa prawnego	217	174
Rozdział IV. Konstytucyjne zasady ustroju społeczno-gospodarczego	233	

	Str.	Nb.
§ 18. Charakter ustroju społeczno-gospodarczego	233	180
§ 19. Prawa socjalne	235	182
§ 20. Zasada społecznej gospodarki rynkowej	241	185
§ 21. Elementy systemu społecznej gospodarki rynkowej	243	186
§ 22. Konstytucyjne znaczenie zasady społecznej gospodarki rynkowej	252	194
§ 23. Finanse publiczne	253	195
Rozdział V. Zasada zwierzchnictwa narodu	257	
§ 24. Pojęcie władzy suwerennej	259	196
§ 25. Konstytucyjna zasada suwerenności narodu	266	206
§ 26. Demokracja	269	209
§ 27. Partie polityczne i grupy interesów	282	219
§ 28. Demokracja bezpośrednią i jej instytucje	295	235
§ 29. Demokracja przedstawicielska	325	261
Rozdział VI. Gwarancje praw i wolności oraz status prawny jednostki	432	
§ 30. Obywatelstwo	433	364
§ 31. Prawa i wolności jednostki	446	378
Rozdział VII. Zasada podziału władz	519	
§ 32. Koncepcja podziału władz i czynniki warunkujące jej realizację	519	443
§ 33. Systemy rządów	523	447
§ 34. Pojęcie organu państwowego i typologia organów	530	455
Rozdział VIII. Organy państwowe w RP i ich kompetencje	536	
§ 35. Władza ustawodawcza	538	459
§ 36. Władza wykonawcza	595	510
§ 37. Sądy	648	584
§ 38. Prokuratura i Instytut Pamięci Narodowej	675	615
§ 39. Organy kontroli państwej i ochrony prawa	682	623
Rozdział IX. Samorząd	710	
§ 40. Pojęcie samorządu	710	653
§ 41. Pojęcie i istota samorządu terytorialnego	710	654
§ 42. Samorząd terytorialny w Polsce	715	659
§ 43. Samorząd zawodowy	745	697
Indeks rzeczowy	749	

Spis treści

	Str.	Nb.
Przedmowa do trzeciego wydania	V	
Wykaz skrótów	XXI	
Wykaz literatury	XXIII	
Rozdział I. Podstawowe wiadomości o prawie konstytucyjnym i ustroju państwowym	1	
§ 1. Przedmiot i pojęcie prawa konstytucyjnego	2	1
I. Przedmiot regulacji normatywnej	2	1
II. Pojęcie prawa konstytucyjnego	2	2
III. Prawo konstytucyjne w systemie prawa	5	4
§ 2. Nauka prawa konstytucyjnego	8	5
I. Przedmiot i zadania nauki prawa konstytucyjnego	8	5
II. Nauka prawa konstytucyjnego a inne dyscypliny nauk prawnych	9	6
III. Metody badań	10	7
1. Metoda prawno-dogmatyczna	11	8
2. Metoda prawno-porównawcza	11	9
§ 3. Ustrój państwoowy	13	10
I. Pojęcie ustroju państwowego	13	10
1. Ustrój polityczny	14	11
2. Ustrój społeczno-gospodarczy	15	11
II. Forma państwa	15	12
III. Instytucje ustrojowe	17	13
IV. Zasady ustroju	18	14
§ 4. Transformacja ustrojowa w Polsce	21	16
I. Istota transformacji ustrojowej	21	16
II. Fazy procesu transformacji ustrojowej	22	17
1. Reforma dotychczasowego ustroju	22	17
2. Okres przejściowy	24	18
3. Okres stanowiący przygotowanie do uchwalenia no- wej Konstytucji	26	19
a) Ustawa konstytucyjna o trybie przygotowania i uchwalenia nowej Konstytucji	27	20

	Str.	Nb.
b) Mała Konstytucja	29	21
c) Trudności z uchwaleniem nowej Konstytucji ...	32	22
4. Uchwalenie nowej Konstytucji	34	24
Rozdział II. Konstytucja i inne źródła prawa konstytucyjnego	35	
§ 5. Pojęcie źródeł prawa konstytucyjnego	38	25
§ 6. Konstytucja	48	30
I. Pojęcie konstytucji	48	30
II. Geneza Konstytucji pisanej i jej rozwój	51	32
1. Uwagi ogólne	51	32
2. Uniwersalne czynniki warunkujące powstanie Konstytucji	52	33
a) Szkola prawa natury	52	33
b) Koncepcja umowy społecznej	53	33
c) Teoria podziału władzy	53	33
d) Koncepcja suwerenności ludu	54	33
e) Racjonalizm	54	33
f) Liberalizm i egalitaryzm	54	33
3. Czynniki warunkujące rozwój Konstytucji	54	34
a) Wojny napoleońskie	55	34
b) Rozwój kapitalizmu	55	34
c) Wiosna Ludów	55	34
d) Pozytywizm prawniczy	55	34
e) Wzorce krajów demokratycznych	55	34
f) Wpływ standardów prawa międzynarodowego	56	34
III. Cechy szczególnne Konstytucji	56	35
1. Najwyższa moc prawnia	56	36
a) Nadzwiedna pozycja Konstytucji w systemie źródeł prawa	57	37
b) Uchwalanie Konstytucji	58	38
c) Zmiana Konstytucji	63	40
d) Zasada stabilności Konstytucji a zmiany Konstytucji	70	47
e) Szczególna nazwa Konstytucji	73	48
2. Treść Konstytucji	73	49
3. Forma i systematyka Konstytucji	75	50
IV. Funkcje Konstytucji	76	51
1. Funkcja prawnia	77	52
2. Funkcja stabilizacyjna (petryfikująca)	78	53
3. Funkcja programowa (dynamiczna)	78	54
4. Funkcja integracyjna	78	55
5. Funkcja organizatorska	79	56
6. Funkcja wychowawcza	79	57

	Str.	Nb.
V. Normy konstytucyjne	80	58
1. Norma konstytucyjna a przepis (postanowienie) Konstytucji	80	58
2. Niepisane normy konstytucyjne	81	59
3. Klasyfikacja norm konstytucyjnych	81	60
a) Normy materialne	82	61
b) Normy proceduralne	86	68
c) Normy organizacyjne	88	73
4. Hierarchia norm konstytucyjnych	88	74
VI. Wykładnia Konstytucji	90	75
VII. Stosowanie Konstytucji	92	76
1. Pojęcie stosowania Konstytucji	92	76
2. Bezpośrednie (samoistne) stosowanie Konstytucji	93	77
3. Precedens i zwyczaj konstytucyjny	101	79
§ 7. Gwarancje zgodności prawa z Konstytucją (gwarancje Konstytucji)	103	81
I. Pojęcie gwarancji zgodności prawa z Konstytucją	103	81
II. Podstawowe systemy kontroli konstytucyjności prawa	104	83
1. System pozaparlamentarny	105	84
a) System kontroli sprawowanej przez głowę państwa	105	85
b) System jurysdykcyjny	106	86
2. System parlamentarny	111	90
a) System kontroli sprawowanej przez parlament <i>in pleno</i>	112	91
b) System kontroli sprawowanej przez specjalne organy wewnętrzparlamentarne	112	92
III. Trybunał Konstytucyjny	112	93
1. Pozycja ustrojowa i zasady funkcjonowania	112	93
2. Skład i struktura	116	97
a) Zgromadzenie Ogólne	116	98
b) Prezes Trybunału	117	99
3. Kompetencje TK i postępowanie przed nim	118	100
a) Orzekanie w przedmiocie konstytucyjności i legalności norm prawnych	118	100
b) Orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych	135	107
c) Rozpatrywanie sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa	137	108
d) Orzekanie o zgodności z Konstytucją celów i działalności partii politycznych	138	109
e) Sygnalizowanie luk i uchybień w prawie	140	110
f) Rozstrzyganie w sprawie stwierdzenia przeszkoły w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP	140	111
§ 8. Ustawa konstytucyjna	141	112

	Str. Nb.
§ 9. Akty prawa międzynarodowego jako źródła prawa kon-	141 113
stytucyjnego	
I. Stosunek prawa międzynarodowego do prawa krajowego	141 113
II. Umowa międzynarodowa jako źródło prawa w RP ...	144 114
III. Międzynarodowe prawo zwyczajowe i ogólne zasady	
prawa międzynarodowego jako źródło prawa w RP ..	147 115
§ 10. Akty prawa ponadnarodowego (Wspólnot Europejskich) ...	151 116
I. Charakter prawa ponadnarodowego	151 116
II. Rola prawa unijnego w systemie prawnym państw	
członkowskich	152 118
III. Konstytucja RP a prawo unijne	156 119
IV. Harmonizacja polskiego prawa wewnętrznego do	
unijnego	158 122
§ 11. Ustawa	161 125
I. Pojęcie i cechy ustawy	162 125
1. Najwyższa po Konstytucji moc prawa	163 126
2. Uchwalenie przez parlament	
1. Pojęcie i cechy ustawy	162
1. Najwyższa po Konstytucji moc prawa	163
2. Uchwalenie przez parlament	
1. Pojęcie i cechy ustawy	162
1. Najwyższa po Konstytucji moc prawa	163
2. Uchwalenie przez parlament	
1. Pojęcie i cechy ustawy	162
1. Najwyższa po Konstytucji moc prawa	163
2. Uchwalenie przez parlament (zasada wyłączności	
ustawodawczej parlamentu)	163
3. Specjalna procedura uchwalania	
4. Charakter ogólny	
II. Procedura ustawodawcza	
1. Stadia procesu ustawodawczego w państwach demo-	
kratycznych	
a) Inicjatywa ustawodawcza	
b) Postępowanie w parlamencie	
c) Podpisanie lub promulgacja ustawy	
d) Ogłoszenie ustawy	
2. Proces ustawodawczy w Polsce	
a) Inicjatywa ustawodawcza	
b) Postępowanie w Sejmie	
c) Postępowanie w Senacie	
d) Rozpatrywanie przez Sejm stanowiska Senatu	
e) Promulgacja – podpisanie ustawy przez Prezy-	
denta RP	
f) Ponowne rozpatrywanie przez Sejm ustawy, któ-	
rej podpisania odmówił prezydent i usuwanie nie-	
zgodności ustawy z Konstytucją	
g) Ogłoszenie ustawy	
§ 12. Rozporządzenie	
§ 13. Akty prawa lokalnego	
I. Akty organów samorządu terytorialnego	
II. Akty wojewody i organów administracji niezespolonej	
§ 14. Akty o charakterze wewnętrznym	

	Str. Nb.
§ 15. Inne źródła prawa konstytucyjnego	208 167
I. Prawo naturalne	209 168
1. Stanowisko głoszące nadwyżliwość prawa naturalnego nad Konstytucją	209 169
2. Stanowisko odrzucające nadwyżliwość prawa naturalnego nad Konstytucją	210 170
II. Prawo zwyczajowe	212 172
Rozdział III. Demokratyczne państwo prawne	214
§ 16. Geneza państwa prawnego	214 173
§ 17. Pojęcie demokratycznego państwa prawnego	217 174
Rozdział IV. Konstytucyjne zasady ustroju społeczno-gospodarczego	233
§ 18. Charakter ustroju społeczno-gospodarczego	233 180
§ 19. Prawa socjalne	235 182
§ 20. Zasada społecznej gospodarki rynkowej	241 185
§ 21. Elementy systemu społecznej gospodarki rynkowej	243 186
I. Wolność gospodarcza	243 186
1. Pojęcie wolności działalności gospodarczej w obecnej Konstytucji	243 186
2. Ograniczenie swobody działalności gospodarczej	244 187
3. Zakres i sposób formułowania norm konstytucyjnych dotyczących zasady swobody działalności gospodarczej	245 188
II. Własność	245 189
1. Pojęcie własności w obecnej Konstytucji	245 189
2. Własność jako zasada ustroju społeczno-gospodarczego	247 190
3. Własność jako prawo podmiotowe	250 192
4. Solidarność i współpraca partnerów	252 193
§ 22. Konstytucyjne znaczenie zasady społecznej gospodarki rynkowej	252 194
§ 23. Finanse publiczne	253 195
Rozdział V. Zasada zwierzchnictwa narodu	257
§ 24. Pojęcie władzy suwerennej	259 196
1. Teorie patrymonialne	262 199
2. Teorie suwerenności ludu	262 200
3. Teorie suwerenności narodu	263 201
4. Teorie suwerenności państwa	263 202
5. Teorie suwerenności prawa	264 203
6. Teorie suwerenności organu państwowego	264 204
7. Teoria marksistowska	265 205

	Str. Nb.
§ 25. Konstytucyjna zasada suwerenności narodu	266 206
§ 26. Demokracja	269 209
I. Demokracja	269 209
1. Pojęcie demokracji	269 209
2. Rodzaje demokracji	271 210
II. Demokratyczne sposoby podejmowania decyzji	272 211
1. Głosowanie	272 211
a) Jednomyślność	272 212
b) Większość	273 213
2. Losowanie	276 215
III. Wolność prasy i środków społecznego przekazu przesłanką demokracji	277 216
IV. Wolna gra sił politycznych przesłanką demokracji	278 217
1. Pluralizm polityczny	278 217
2. Opozycja	280 218
§ 27. Partie polityczne i grupy interesów	282 219
I. Pojęcie partii politycznej i systemu partyjnego	282 219
1. Geneza partii politycznych	282 219
2. Pojęcie partii politycznej	284 220
3. Pojęcie systemu partyjnego	286 223
a) System monopartyjny	287 224
b) System partii hegemonicznej	287 225
c) System partii dominującej	288 226
d) System dwupartyjny	288 227
e) System wielopartyjny	288 228
II. Prawna regulacja partii politycznych	288 229
III. Grupy interesów (<i>lobbies</i>)	293 234
§ 28. Demokracja bezpośrednia i jej instytucje	295 235
I. Pojęcia podstawowe	295 235
1. Geneza instytucji demokracji bezpośredniej	295 235
2. Referendum i jego rodzaje	298 237
3. Plebiscyt	301 239
4. Weto ludowe	301 240
5. Inicjatywa ludowa	301 241
6. Konsultacja ludowa	302 242
7. Zgromadzenie ludowe	303 243
II. Instytucje demokracji bezpośredniej w Polsce	304 244
1. Zasada ogólna	304 244
2. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza	304 245
3. Referendum ogólnokrajowe	308 246
a) Referendum w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa	310 248

	Str. Nb.
b) Referendum w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej	316 252
c) Referendum konstytucyjne	318 254
4. Referendum lokalne	320 256
§ 29. Demokracja przedstawicielska	325 261
I. Pojęcie reprezentacji	325 261
II. Prawo wyborcze	328 263
1. Wybory i prawo wyborcze	328 263
a) Funkcje wyborów	329 264
b) Rodzaje wyborów	330 265
c) Pojęcie prawa wyborczego	331 266
d) Źródła prawa wyborczego	331 267
e) Instrumentalizacja prawa wyborczego	333 268
2. Zasady prawa wyborczego	334 269
a) Zasada powszechności	336 270
b) Zasada równości	344 279
c) Zasada bezpośredniości	352 284
d) Zasada tajności	354 286
e) Zasada proporcjonalności	356 288
f) Zasada wolnych wyborów	359 289
3. Pojęcie i rodzaje systemów wyborczych	362 291
a) Pojęcie systemu wyborczego	362 291
b) Rodzaje systemów wyborczych	362 292
4. Organizacja wyborów	370 301
a) Zarządzenie i termin wyborów	370 302
b) Podział na okręgi i obwody wyborcze	372 306
c) Organy przeprowadzające wybory	374 308
d) Spisy wyborców	379 317
e) Zgłoszenie kandydatów/list	380 319
f) Rejestracja kandydatów/list	383 328
g) Głosowanie	384 329
5. Ustalanie wyników wyborów	384 330
a) Ustalanie wyników głosowania	385 331
b) Ustalanie wyników wyborów	386 332
6. Weryfikacja wyborów	390 337
7. Uzupełnianie składu organów przedstawicielskich podczas kadencji	396 340
8. Obsadzanie mandatów bez głosowania	400 343
9. Status przedstawiciela	400 344
a) Mandat przedstawicielski	400 344
b) Immunitet parlamentarny	402 347
c) Zasada niepołączalności mandatu (<i>incompatibilitas</i>)	413 353

	Str. Nb.
d) Prawa przedstawiciela	426 358
e) Obowiązki przedstawiciela	431 363
Rozdział VI. Gwarancje praw i wolności oraz status prawny jednostki	432
§ 30. Obywatelstwo	433 364
I. Pojęcie obywatelstwa	433 364
1. Przynależność państwową	433 365
2. Obywatelstwo	435 366
II. Prawna regulacja obywatelstwa	437 368
III. Obywatelstwo polskie	438 369
1. Podstawowe zasady ustawodawstwa o obywatelstwie polskim	439 370
2. Nabycie obywatelstwa polskiego	440 371
a) Przez urodzenie	440 372
b) Przez naturalizację	441 373
c) Przez reintegrację	441 374
d) Przez repatriację	442 375
e) Przez opcję	444 376
3. Utrata obywatelstwa polskiego	445 377
§ 31. Prawa i wolności jednostki	446 378
I. Pojęcia podstawowe	446 378
1. Prawa człowieka	446 379
2. Prawa obywatelskie	448 380
3. Wolności	449 381
4. Prawa i wolności konstytucyjne	450 382
5. Prawa i wolności osobiste	451 383
6. Prawa i wolności polityczne	452 384
7. Prawa i wolności ekonomiczne, socjalne i kulturalne	452 385
8. Prawa i wolności podstawowe	452 386
9. Prawa podmiotowe	455 387
10. Publiczne prawa podmiotowe	455 388
II. Geneza praw jednostki	456 389
III. Koncepcje statusu jednostki	459 390
1. Koncepcje prawno-naturalne	460 391
2. Koncepcja liberalna	461 392
3. Koncepcja statusu jednostki w socjalnym państwie prawnym	462 393
4. Koncepcja statusu jednostki w nauce społecznej Kościoła katolickiego	463 394
IV. Zakres obowiązywania konstytucyjnych praw i wolności jednostki	464 395

	Str. Nb.
1. Zakres podmiotowy	464 395
2. Ograniczenia praw i wolności w Konstytucji i w prawie międzynarodowym	466 396
a) Ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności	467 397
b) Ograniczenia praw i wolności w prawie międzynarodowym	471 400
3. Konflikty między prawami i wolnościami	474 401
4. Horyzontalne obowiązywanie praw i wolności	474 402
V. Ochrona praw i wolności jednostki	476 403
1. Zagrożenia i naruszenia praw i wolności jednostki	476 403
2. Pojęcie i formy ochrony praw i wolności jednostki	477 405
3. Gwarancje praw i wolności jednostki	478 407
VI. Konstytucyjne prawa i wolności w Polsce i ich ochrona	480 409
1. Konstytucyjna regulacja praw i wolności	480 409
2. Ochrona konstytucyjnych praw i wolności	493 419
VII. Obowiązki konstytucyjne	503 429
1. Pojęcie obowiązków konstytucyjnych	503 429
2. Obowiązki prawne jednostki w prawie międzynarodowym	507 433
3. Normatywne znaczenie obowiązków konstytucyjnych	508 434
4. Zakres obowiązywania konstytucyjnych obowiązków jednostki	508 435
a) Zakres podmiotowy	508 435
b) Granice obowiązków konstytucyjnych	509 436
c) Konflikty między obowiązkami konstytucyjnymi	510 437
5. Gwarancje realizacji obowiązków konstytucyjnych	510 438
a) Gwarancje prawne (instytucjonalne)	511 438
b) Gwarancje pozaprawne	511 438
6. Konstytucyjne obowiązki jednostki	511 439
a) Obowiązki spoczywające na każdym podlegającym władzy RP	513 440
b) Obowiązki spoczywające na obywatelach	516 441
Rozdział VII. Zasada podziału władz	519
§ 32. Koncepcja podziału władz i czynniki warunkujące jej realizację	519 443
1. Aspekt funkcjonalny (przedmiotowy)	520 444
2. Aspekt organizacyjny (podmiotowy)	520 445
3. Aspekt personalny	520 446
§ 33. Systemy rządów	523 447
I. Rodzaje odpowiedzialności	524 448
1. Odpowiedzialność polityczna	524 448
2. Odpowiedzialność konstytucyjna (prawna)	525 449

	Str. Nb.
II. Systemy rządów	526 450
1. System prezydencki	526 450
2. System parlamentarny	527 451
3. System prezydencko-parlamentarny (system półprezydencki, system prezydencjalny)	528 452
4. System komitetowy (system „rządów zgromadzenia”)	528 453
5. System rządów w Polsce	530 454
§ 34. Pojęcie organu państwowego i typologia organów	530 455
Rozdział VIII. Organy państwowe w RP i ich kompetencje ..	536
§ 35. Władza ustawodawcza	538 459
I. Geneza i ewolucja parlamentu	538 459
II. Struktura parlamentu	539 460
III. Funkcje parlamentu	544 467
1. Funkcja ustawodawcza	544 468
2. Funkcja kontrolna	545 469
3. Funkcja kreacyjna	546 470
IV. Modyfikacje funkcji parlamentu w wyniku procesów integracyjnych w Unii Europejskiej	547 471
V. Kadencja parlamentu	552 473
VI. Liczba parlamentarzystów	555 475
VII. Regulamin Sejmu i Regulamin Senatu	557 477
VIII. Formy zrzeszania się parlamentarzystów	559 478
IX. Organizacja i funkcjonowanie Sejmu	561 481
1. Organy Sejmu	561 481
2. Funkcjonowanie Sejmu	570 493
3. Kompetencje Sejmu	575 494
X. Organizacja, funkcjonowanie i kompetencje Senatu ..	579 495
1. Zasady konstytucyjne	579 496
2. Organy Senatu	579 497
3. Funkcjonowanie Senatu	584 502
4. Kompetencje Senatu	586 503
XI. Zgromadzenie Narodowe	589 504
§ 36. Władza wykonawcza	595 510
I. Systemy sprawowania	595 510
1. Monokratyczny	596 511
2. Dualistyczny	596 512
a) System gabinetowy	596 513
b) System kanclerski	598 514
c) System resortowy	598 515
d) System prezydencjalny	599 516
3. System departamentalny	599 517

	Str. Nb.
4. System dyrektorialny	600 518
II. Prezydent RP	600 520
1. Pozycja prezydenta w systemie organów państwa	600 520
2. Kompetencje prezydenta	602 521
a) Tradycyjne funkcje głowy państwa	604 522
b) Wydawanie aktów prawnych	619 533
c) Kompetencje prezydenta związane z funkcjonowaniem parlamentu	619 535
d) Kompetencje prezydenta związane z funkcjonowaniem rządu	622 536
e) Kompetencje prezydenta związane z funkcjonowaniem sądów	625 542
3. Odpowiedzialność prezydenta	626 543
III. Rada Ministrów	629 545
1. Skład, zasady organizacji i funkcjonowania	629 545
2. Kompetencje RM	632 552
3. Pozycja ustrojowa Prezesa RM	639 569
4. Ministrowie	642 578
5. Odpowiedzialność RM i jej członków	644 579
a) Odpowiedzialność polityczna	644 579
b) Odpowiedzialność konstytucyjna	647 582
c) Odpowiedzialność karna	647 583
§ 37. Sądy	648 584
I. Pojęcie władzy sądowniczej i pojęcie wymiaru sprawiedliwości	648 584
II. System organów wymiaru sprawiedliwości	649 587
1. Sąd Najwyższy	649 587
2. Sądy powszechnne	651 589
3. Sądy administracyjne	657 596
4. Sądy wojskowe	660 600
III. Trybunały	661 601
1. Trybunał Konstytucyjny	661 601
2. Trybunał Stanu	661 602
IV. Krajowa Rada Sądownictwa	666 605
V. Konstytucyjne zasady wymiaru sprawiedliwości	668 606
1. Zasada niezawisłości sędziowskiej	668 606
2. Zasada niezależności sądów	671 608
3. Zasada jednolitości sądów	672 609
4. Zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego	672 610
5. Zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości	673 611
6. Zasada nadzoru judykacyjnego Sądu Najwyższego	675 614
§ 38. Prokuratura i Instytut Pamięci Narodowej	675 615

	Str. Nb.
I. Prokuratura	675 615
II. Instytut Pamięci Narodowej	680 619
§ 39. Organy kontroli państwownej i ochrony prawa	682 623
I. Pojęcie kontroli	682 623
II. Najwyższa Izba Kontroli	683 626
III. Rzecznik Praw Obywatelskich	691 633
IV. Rzecznik Praw Dziecka	696 636
V. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	699 640
VI. Narodowy Bank Polski	705 645
1. Prezes NBP	705 646
2. Rada Polityki Pieniężnej	706 647
3. Zarząd NBP	709 652
Rozdział IX. Samorząd	710
§ 40. Pojęcie samorządu	710 653
§ 41. Pojęcie i istota samorządu terytorialnego	710 654
§ 42. Samorząd terytorialny w Polsce	715 659
I. Organy samorządu terytorialnego i ich kompetencje ..	724 673
1. Gmina	724 674
2. Powiat	729 679
3. Województwo	733 684
II. Zrzeszenia jednostek samorządu terytorialnego	736 687
III. Nadzór nad samorządem terytorialnym	740 692
1. Nadzór nad działalnością samorządu gminnego	742 693
2. Nadzór nad działalnością samorządu powiatu	743 694
3. Nadzór nad działalnością samorządu województwa	744 695
4. Samorządowe kolegia odwoławcze	744 696
§ 43. Samorząd zawodowy	745 697
Indeks rzeczowy	749